

МОНИТОРИНГ

НА АКЦИСКИОТ ПЛАН ЗА
ЛОКАЛНАТА СТРАТЕГИЈА НА
ОПШТИНА СТРУГА ЗА

СОРАБОТКА СО ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР

2015 - 2017

Изработката на овој извештај финансиски е поддржана од Фондацијата Отворено општество – Македонија, како дел од активностите на Концептот Општина по мерка на граѓаните.

МОНИТОРИНГ

НА АКЦИСКИОТ ПЛАН ЗА
ЛОКАЛНАТА СТРАТЕГИЈА
НА ОПШТИНА СТРУГА

СОРАБОТКА СО ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР

2015 - 2017

Струга, јдекември 2016 година

Издавач: Невладина организација Етнокултура Вија Кандавија - Струга

Авторски тим: м-р Члирим Дервиши, проф. Шефајет Муртезаи-Дервиши,
проф. Фатон Садику, Сундим Муртезаи, Гента Лена

Уредник и рецензент: Д-р Борче Треновски

Уредници од Фондација Отворено општество - Македонија:

Данче Даниловска-Бајдевска

Наташа Ангелеска

Лектура: Шефајет Муртезаи-Дервиши

Превод на албански јазик: Шенаси Јаји

Дизајн и подготовка: Бригада дизајн

Изработката на овој извештај финансиски е поддржана од Фондацијата Отворено општество – Македонија, како дел од активностите на Концептот Општина по мерка на граѓаните.

СОДРЖИНА

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ	4
1. ВОВЕД	6
2. СОЦИОЕКОНОМСКИТЕ И ДЕМОГРАФСКИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ОПШТИНАТА	7
3. СТРАТЕГИСКИТЕ ПРИОРИТЕТИ И ПРИНЦИПИ ЗА СОРАБОТКА СО ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР НА ОПШТИНА СТРУГА	9
4. МЕТОДОЛОГИЈА НА МОНИТОРИНГ ПРОЦЕСОТ	14
5. АНАЛИЗА НА ПОДАТОЦИТЕ И КЛУЧНИТЕ НАОДИ	15
6. ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ	31
7. ИЗВОРИ	35

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

Извештајот за спроведувањето на Акцискиот план е со цел да го утврди степенот на реализација на активностите и предизвиците/проблемите во спроведувањето. Намерата на ова истражување е да даде предлог-насоки во однос на понатамошното управување со спроведувањето на Акцискиот план на Општина Струга за соработка со граѓанскиот сектор за периодот 2015-2017 год .

Истражувањето е извршено во периодот од јуни до декември 2016 година. Во време на завршување на ова истражување, двогодишниот Акцискиот план (2015-2017) влезе во петнаесеттиот месец од својата реализација, односно една година и три месеци откако е усвоен од страна на Советот на Општина Струга.

- До крајот на декември 2016 степенот на реализација на Акцискиот план изнесува 29% проценти. Ова е резултат од квантитативна природа, но и квалитативните показатели укажуваат дека реализацијата на активностите е ниска. Пред сè, овој резултат е добиен од структурираниот прашал-

ник што е пополнет од 35% од невладините организации со седиште во Општина Струга, кои се регистрирани во централниот регистар.

- Во првата година (2015) од имплементирањето на Акцискиот план, во Општина Струга немаше посебно одделение за граѓанскиот сектор. Со новата систематизација во 2016 е создадено Одделение за спорт и здруженија на граѓани, во кое е вработен само еден човек, и тоа само раководителот на одделението, што преставува голем хендикеп за имплементирањето на Акцискиот план.
- Советот на Општина Струга секоја година доделува средства за граѓанскиот сектор. Висината на овие средства варира од година до година, но загрижува фактот дека иако процедурата е исполитувана и се одобрени проекти од Советот на општината, на многу граѓански организации финансиските средства не им се исплатени.

- Граѓанскиот сектор е задоволен од соработката со Центарот на заедницата на Општина Струга, но има големи забелешки за соработката со Одделението за спорт и здруженија на граѓани во Општина Струга.

Акцискиот план ќе ја добие својата вистинска тежина доколку надлежните структури ги усогласат програмите со Акцискиот план, доколку ги направат комплементарни во однос на мерките и активностите и доколку Одделението за спорт и здруженија на граѓани Струга ја прифати улогата на носител и главен одговорен за спроведување на Акцискиот план.

1. ВОВЕД

Степенот на остварување на соработката и партнерството меѓу Општина Струга и граѓанскиот сектор претставува значаен фактор во сите сфери на општеството. Во овој контекст, Акцискиот план за локалната стратегија на Општина Струга за соработка со граѓанскиот сектор за периодот 2015-2017 год. претставува значаен документ, во кој се содржани преспективи, приоритети, мерки и активности што требало да се спроведат во иднина.

Спроведувањето на Акцискиот план во овој период е заснован врз критериумите на приоритетна потреба и пристап до реални финансиски средства за реализација на активностите согласно со предвидениот буџет на Општина Струга и другите извори на финансирање.

Целта на мониторингот е да се оцени степенот на реализирањето на активностите што се инкорпорирани во Акцискиот план и транспарентноста при нивното спроведување. Поради детектираните разлики и специфичности во спроведувањето на Акцискиот план, активностите се мониторираат одделно.

Овој конкретен извештај е изготвен врз основа на мониторингот на 70 активности на Акцискиот план за локалната стратегија на Општина Струга за соработка со граѓанскиот сектор, во периодот од 1.6.2016 до 31.12.2016.

Во 2015 год. во Општина Струга не постоело посебен сектор, ниту одделение за соработка со граѓанскиот сектор. Во меѓувреме, спроведувањето на Акцискиот план се одвива преку годишните програми изготвени за различни области во надлежностите на Општината.

Почнувајќи од оваа година, за континуирано, навремено и хармонизирано спроведување на Акцискиот план за локалната стратегија на Општина Струга за соработка со граѓанскиот сектор за периодот 2015-2017 год, во рамките на Секторот за јавни дејности во Општина Струга, се грижи Одделението за спорт и здруженија на граѓани.

2. СОЦИОЕКОНОМСКИТЕ И ДЕМОГРАФСКИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ОПШТИНАТА

Демографските податоци покажуваат пораст на бројот на населението од 63 376 жители, според последниот попис во 2002 година, на 65 395, според последната годишна процена на населението на 31.12.2014 година. Според возрастната структура, доминираат лицата на возраст од 34 до 59 години (34%), потоа следуваат лицата на возраст од 20 до 34 години (28%). Во однос на националната припадност, Општина Струга е етнички мешана заедница со мнозинско албанско население 57%, македонско 32%, турско 6%, влашко 1%, а помалку од еден процент припаѓаат на Еѓипќани, Роми, Бошњаци, Срби и друго¹.

Во однос на домувањето, како што се зголемува бројот на жители во општината, така расте и бројот на вкупни живеалишта во Струга. Според податоците од пописот во 2002 година, бројот на станови изнесувал 18 300, а во периодот од 2005 до 2014 година се изградени дополнителни 2 365 стана. Во нив живееле 63 376 жители, поделени

во 14 483 индивидуални домаќинства, со просечен број на членови на домаќинства = 4.4. Во општината нема социјални станови за социјално загрозените групи.

Официјалните податоци за вкупниот број на активни деловни субјекти покажуваат најголема застапеност на микропретпријатија, но и тренд на намалување на бројката на мали претпријатија во последните години. Намалувањето е особено изразено кај малите претпријатија, каде што во периодот 2009-2012 има намалување за цели 50%. Во однос на секторите на дејност, доминираат трговијата на големо и мало, сместувачки објекти и сервисни услуги за храна и градежништвото.

Вкупниот број на регистрирани невработени лица во октомври 2015 година изнесувал 8 504. Од нив, како активни баратели на работа се регистрирани 38%, а другите 62% се други невработени. Најголем дел од реги-

¹ Детални и пошироки информации за социоекономските и демографските карактеристики на Општина Струга види: Социјална карта на општина Струга, 2016, достапна на: <http://www.soros.org.mk/mk/Home/Publication?newsID=6152&catID=10&pageIndex=1>, како и <http://www.struga.gov.mk/index.php/mk/a>

стрираните невработени лица се со основно и средно образование. Во однос на националната припадност, најголем број од евидентираните активни баратели на работа се од македонската етничка заедница, иако во општината има мнозинско албанско население. Мажите кај сите етнички заедници се повеќе присутни како регистрирани активни баратели на работа.

Состојбите со вклученоста во основно образование во Општина Струга во изминатите години покажуваат дека има намалување на бројот на ученици по учебни години. Притоа, нема значителни разлики меѓу девојчињата и момчињата, додека соодносот наставници - ученици во Општина Струга изнесува 8:1, со поголема застапеност на жените наставнички.

Бројот на пензионери во Општина Струга, заклучно со октомври 2015 година, изнесува 10 792. Во општината нема сместувачки капацитети за згрижување стари лица. Бројот на семејства корисници на социјална парична помош на крајот на 2014 година изнесувал 384, дополнително - имало 78 корисници на условен паричен надомест и 172 корисници на надомест за енергетска сиромаштија.

3. СТРАТЕГИСКИТЕ ПРИОРИТЕТИ И ПРИНЦИПИ ЗА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА НА ГРАЃАНИТЕ НА ОПШТИНА СТРУГА

Вклучувањето на јавноста во креирањето на локалните политики подразбира и нејзино мобилизирање и создавање услови за изразување на различните мислења и интереси. Општина Струга во целост ги препознава важноста и улогата на граѓанскиот сектор во развојот на демократските процеси во општината и, општо, во развојот и подобрувањето на животот во заедницата. Тргувајќи од овие факти, Општина Струга одлучи да го поттикне граѓанскиот активизам во општината, да ја унапреди соработката со граѓанските организации и да придонесе за нивен постојан развој. Резултат на таа заложба е овој документ, наречен „Стратегија на Општина Струга за соработка со граѓанскиот сектор 2015- 2020“². Стратегијата се однесува на соработката со здруженијата и фондациите, како дел од поширокиот граѓански сектор, и има за цел да обезбеди инклузивен процес и учество на граѓанскиот сектор во процесите на дефинирање на развојните активности и иницијативи

на Општина Струга, како и да создаде предуслови за креирање ефикасни партнерства. Стратегијата за соработка со граѓанскиот сектор за периодот 2015-2020 година е усвоена од страна на Советот на Општина Струга во февруари 2015 година.

Доследното следење и реализацијата на мерките и иницијативите содржани во документот од страна на градоначалникот, општинската администрација и Советот на Општината, како и соодветната финансиска поддршка, ќе обезбедат постигнување на визијата и доверба во посветеноста, транспарентноста и ефикасноста на Општина Струга за соработка со граѓанскиот сектор. Сеопфатниот инклузивен процес на стратемско планирање овозможи да се дефинираат визијата и стратемските приоритети групирани во однос на четирите перспективи (задоволни граѓани, обезбедување услуги, развој на капацитетите и управување со буџетот). Ви-

² Пошироко за структурата/активностите на стратегијата, визијата, принципите и детален преглед на стратемските приоритети види Стратегија за соработка со граѓанскиот сектор на Општина Струга 2015- 2020, достапна на: <http://foom.mk/mk/Home/Publication?newsID=4976&catID=10&pageIndex=2>

зијата на Општина Струга за соработка со граѓанскиот сектор е: ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР ВО СТРУГА Е КЛУЧЕН ПАРТНЕР НА ОПШТИНСКАТА АДМИНИСТРАЦИЈА ВО ПОДОБРУВАЊЕТО НА КВАЛИТЕТОТ НА ЖИВОТОТ ВО УРБАНИТЕ И ВО РУРАЛНИТЕ СРЕДИНИ, ПРИМЕНУВАЈЌИ ПАРТИЦИПАТИВНА ДЕМОКРАТИЈА. Оваа визија на Општина Струга ќе се оствари преку обезбедување конзистентност и предвидливост на финансиските средства од буџетот на Општината наменет за граѓанскиот сектор во општината и, заеднички со граѓанскиот сектор, ќе се работи на заемно засилување на административниот и професионалниот капацитет. Преку воведувањето одржлив и ефикасен внатрешен систем за соработка со граѓанскиот сектор и функционален систем за пристап до информациите, ќе се стимулира партиципативната демократија за унапредување на економскиот развој, социокултурното наследство и заштитата на животната средина.

Во процесот на реализирање на стратешките приоритети и мерки за остварување на визијата на Општина Струга за соработка со граѓанскиот сектор во периодот 2015-2020, ќе бидат почитувани следниве принципи и вредности:

- **Еднаквост** - при имплементирањето на Стратегијата, Општина Струга ќе има еднаков однос кон сите граѓани и нивните здруженија, без разлика на нивната етничка, верска, полова, возрастна или друга припадност.
- **Транспарентност** - Во Општина Струга ќе се промовира високо ниво на јавност на информациите со кои се располага, услугите што се нудат, процедурите според кои се извршуваат и критериумите според кои се обезбедуваат.
- **Отчетност** - отчет за работењето на локалните власти (градоначалник, Совет и администрација), за тоа што е, но и што не е реализирано во рамките на предвидените општински програми, со детални финансиски извештаи за реализираните програми, проекти, мерки и активности.

- **Партиципативност** - граѓаните и граѓанските здруженија ќе бидат активно вклучени не само во процесот на консултации туку и во креирањето на јавните политики од локално значење.
- **Професионалност** - Општина Струга ќе ги спроведува стратегиските мерки следејќи ги пропишаните норми и процедури.
- **Иновативност** - Општина Струга ќе промовира нови идеи што ќе бидат преточени во нови производи или услуги што го стимулираат растот и креираат работни места.
- **Законитост** - при извршувањето на мерките предвидени од Стратегијата, Општина Струга доследно ќе ги почитува законите на Република Македонија.
- **Етичност** - при исполнувањето на целите, ќе се тргнува од принципите предвидени од Етичкиот кодекс на државните службеници на РМ и Кодексот на добрите практики за учество на граѓанскиот сектор во процесот на креирање на политиките.
- **Партнерство** - при имплементацијата на стратегиските приоритети, Општина Струга ќе гради партнерства со преостанатиот јавен и бизнис-сектор, а ќе ги информира и ќе ги вклучи засегнатите страни.

Цели на Акцискиот план на локалната стратегија на Општина Струга за соработка со граѓанскиот сектор за периодот 2015-2017 година

Главната цел на Акцискиот план е да развие клучни активности што треба да се спроведат за да се обезбеди успешна имплементација на Стратегијата. Заедно, Стратегијата и Акцискиот план ќе бидат основните алатки што ќе ја водат Општина Струга низ процесите заради постигнување на визијата на општината за соработката со граѓанскиот сектор.

Акцискиот план ги дефинира активностите за соработка на општината со граѓанскиот сектор што треба да се преземат во периодот 2015-2017 година³. Спроведувањето на Стратегијата во овој период се заснова врз критериумите на приоритетна потреба и пристап до реални финансиски средства за реализација на активностите согласно со предвидениот буџет на Општината и другите извори на финансирање. Притоа, дел од дефинираните активности се започнати и завршени во предвидената рамка, додека дел од нив ќе започнат во овој период, но нивната целосна реализација ќе биде завршена во периодот предвиден за целосно спроведу-

вање на Стратегијата (до крајот на 2020). За таа цел, кон крајот на 2017 година треба да се изготви акциски план за периодот 2018-2020 година.

Со оглед на фактот дека во Општина Струга не постои посебно одделение ниту сектор за соработка со граѓанскиот сектор, спроведувањето на Акцискиот план на годишно ниво се одвива преку годишните програми изготвени за различни области на надлежности на Општина Струга или, пак, со изготвување посебна меѓусекторска програма за соработка со граѓанскиот сектор. Во овие програми, активностите предложени во Акцискиот план ќе бидат дополнително разработени во проекти што јасно ќе ги дефинираат проектните цели и очекуваните резултати, индикаторите, потребните трошоци, како и субјектите одговорни за нивната реализација.

³ Пошироко за структурата, целите, активностите на деталните чекори на усвоениот акцискиот план види: Акциски план за локалната стратегија на Општина Струга за соработка со граѓанскиот сектор во периодот 2015-2017 година.

Рамката на Акцискиот план е направена врз основа на Стратегијата на Општина Струга за соработка со граѓанскиот сектор 2015-2020 година. Процесот на акциското планирање беше изведено во соработка со заинтересираните страни – учесници на планирачките сесии (работилници) – и низ процес на јавни расправи и консултации со надлежните структури и граѓанскиот сектор во Општина Струга.

4. МЕТОДОЛОГИЈА НА МОНИТОРИНГ ПРОЦЕСОТ

Невладината организација Етнокултура Виа Кандавија - Струга, од јуни до декември 2016 година, континуирано го анализира спроведувањето на Акцискиот план на Општина Струга за соработка со граѓанскиот сектор за периодот 2015-2017 год. Целта на анализата е да оцени како се спроведува процесот на имплементирањето на мерките и активностите предвидени во Акцискиот план.

Процесот на мониторингот се одвиваше во четири фази:

1. Во првата фаза се анализираа Стратегијата и Акцискиот план.
2. Во втората фаза беа изготвени сите потребни документи, како: структуриран прашалник за невладините организации, барање до сите инволвирани странки во имплементирањето на Акцискиот план (сектори и одделенија во Општина Струга, Центар на заедницата на општина Струга, Порака Nova-Струга), структурирани интервјуа со секретарот на општината и раководителите на секторите и одделенијата во општината, структурирани интервјуа со вработените во Центарот на Заедницата на Општина Струга и др.

3. Во третата фаза луѓето ангажирани во проектот ги имплементирале сите активности што беа детално програмирани во втората фаза.
4. Во четвртата фаза тимот го изготвуваше извештајот базирајќи се на сите информации, документи и анализи на структурираните прашалници и интервјуа.

Мониторингот на Акцискиот план се прави врз основа на анализа на имплементирањето на 70 активности. Мониторингот започнува од анализата на Стратегијата и Акцискиот план, до собирање податоци за текот на имплементирањето преку длабински интервјуа и структурирани прашалници, кои им се доставуваат на инволвирани странки, како и од податоци собирани од институции преку барања за пристап до информации од јавен карактер. Истовремено, за потребите на анализата се користат и податоци добиени од веб-страниците на: невладини организации, Општина Струга, Центарот на заедницата и од други портали.

5. АНАЛИЗА НА ПОДАТОЦИТЕ И КЛУЧНИТЕ НАОДИ

I. ПЕРСПЕКТИВА: задоволни граѓани

1.1. Вмрежен ГС, кој активно учествува во процесите на донесување на политиките - одлуките на локално ниво.

Според податоците добиени од Централниот регистар на Република Македонија, на територијата на Општина Струга се регистрирани 141 здруженија на граѓани. Според нашите сознанија, има околу 30 активни здруженија на граѓани во Општината Струга.

Интересот за воспоставување редовни средби меѓу ГС и општинската администрација е многу голем, особено за граѓанските здруженија, кои играат важна улога во сите полиња на општеството. Меѓу ГС и локалната самоуправа се реализирани неколку средби, организирани од Центарот на заедницата на Општина Струга, и тоа: две средби во 2015 и две во 2016 година.⁴ Првите средби беа фокусирани на изготвувањето на акциските планови со партиципација на голем број странки и ГС.

Според анкетниот прашалник, кој е спроведен од 10.07 до 15.11.2016 со дваесет граѓански здруженија (беше контактирано со повеќе од 50 граѓански здруженија), може да констатираме дека граѓанските здруженија одржуваат редовни средби за размена на искуствата само помеѓу организации што имаат иста визија и цел.⁵

Центарот на заедницата на Општина Струга изготвил извештај од консултативните средби со граѓанските здруженија од Општина Струга за нивната соработка, комуникација и информираност од страна на локалната самоуправа, според која граѓанските здруженија би сакале да се вклучат во креирање на општинските политики и донесување одлуки. А нивното учество би било преку:

- сугестии, учество во креирање развојни планови од областа на животната средина;
- учество во работата на Советот на Општина Струга

⁴ Интервју со вработените во Центарот на Заедниците - Струга, спроведено на 18.7.2016.

⁵ Структуриран прашалник за здруженија на граѓани, спроведен од 10.7.2016 до 15.11.2016 (одговарале 20 од 51 здруженија на граѓани од Општина Струга).

кога се одлучува за прашања поврзани со екологија-та, консултации, јавни расправи и сл.;

- учество на Младинскиот совет во креирање на младинските политики и одлуки во О. Струга, учество во јавни дебати и консултативни средби;
- донесување одлуки што имаат влијание врз животната средина;
- учество во јавни расправи, креирање политики;
- учество на седници на советот и јавни дебати и др.⁶

Досега не е направена целосна анализа на моменталната состојба на вклученоста на ГС во донесување општински одлуки, но според анкетниот прашалник, 100% од граѓанските здруженија одговориле дека никогаш не се консултирани од општинската администрација при процесот на донесување општински одлуки.

Дел од активностите на Акцискиот план беше и изготвување методологија и процедури за задолжително консултирање на ГС при донесување општински одлуки, но до овој момент не се реализирани.⁷

Табела 1⁸ Вмрежен ГС, кој активно учествува во процесите на донесување на одлуките на локално ниво

⁶ Центар на заедницата – Струга, Извештај од консултативните средби со граѓанските здруженија од Општина Струга за нивната соработка, комуникација и информираност од страна на локалната самоуправа

⁷ Интервју со вработените во Центарот на заедниците - Струга, спроведено на 18.7.2016.

⁸ Структуриран прашалник за здруженија на граѓани, спроведен од 10.7.2016 до 15.11.2016.

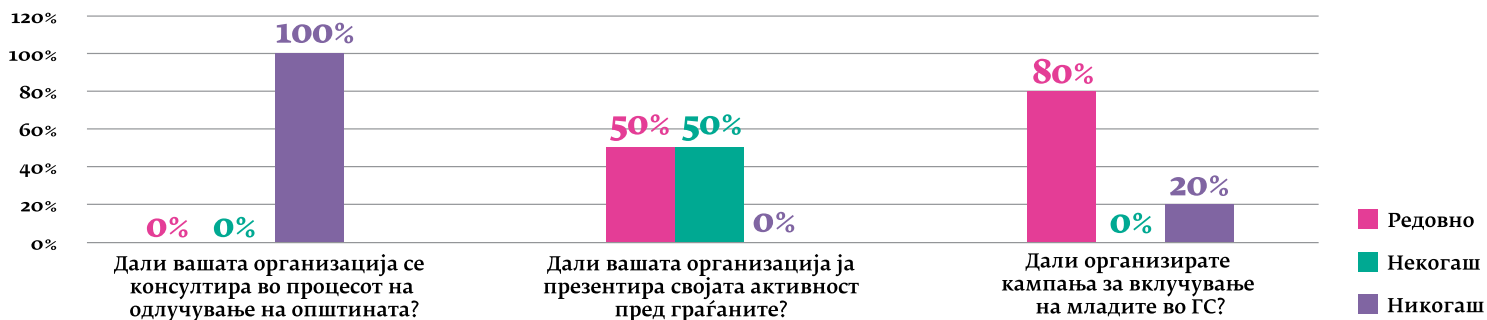
Активните граѓански здруженија својата работа и реализираните активности ги презентирале пред граѓаните на Општина Струга. Некои здруженија сработеното го презентираат два до три пати годишно, а другите еднаш годишно пред нивното членство и нивните активисти.⁹

Посебни кампањи за вклучење на младите во ГС во Општина Струга не се организираат, поради недостиг од

средства за нивно реализирање,¹⁰ но граѓанските здруженија активно лобираат кај младите за волонтерска работа и стекнување практика во граѓанските организации.

Досега од Општина Струга (Одделение за односи со јавноста), иако беше предвидено во Акцискиот план, не е реализирана ниту една промотивна кампања за вклучување на младите во ГС.

Табела 2¹¹ Вмрежен ГС кој активно учествува во процесите на донесување одлуки на локално ниво

⁹ Структуриран прашалник за здруженија на граѓани, спроведен од 10.7.2016 до 15.11.2016.

¹⁰ Интервју со вработените во Центарот на заедниците - Струга, спроведено на 18.7.2016.

¹¹ Структуриран прашалник за здруженија на Граѓани, спроведен на 10.7.2016-15.11.2016.

1.2 Подобрување на испораката на локалните услуги со користење на капацитетите на ГС.

Во насока на засилување на партнерствата и институционализирање на соработката меѓу Општина Струга и граѓанскиот сектор, во текот на 2015 год. е креирана база на податоци за организации што можат да обезбедат услуги на локално ниво, во зависност од нивната област на дејствување. Според ова база на податоци, во Општина Струга има 34 активни здруженија на граѓани со кои општината соработува и дел од нив ги финансира според нивните проекти и активности.¹²

Како активности што беа предвидени да се реализираат во текот на 2015 година од Одделението за ЛЕР, Советот на општината, Секторот за поддршка на градоначалникот, Комисијата за соработка со невладини организации при општинскиот совет, а не се реализирани, се:

- утврдување критериуми за избор на услуги од локална надлежност што може да се испорачаат од страна на ГС;

- изготвување и усвојување список на можни услуги од локална надлежност што може да се испорачаат од страна на ГС;
- утврдување процедури и методологија за постапката за делегирање испорака на услуги на ГС.

Според анкетниот прашалник, за овие три активности граѓанските здруженија одговориле во 100% дека не се реализирани.¹³

Во Општина Струга има голем број граѓански здруженија што можат, имаат капацитети да извршуваат некои локални услуги што се во надлежност на локалната самоуправа. До крајот на 2016 год. не е делегирана ниту една локална услуга кај граѓанските здруженија, иако ова активност треба да се спроведува до крајот на 2017 год.

Од Центарот на заедницата и правната служба на Општина Струга се изготвува прирачник и презентирање на процедурата за стекнување статус „организација од јавен интерес“, која треба да се реализира до крајот на ова година.¹⁴

¹² База на податоци (Документ) земен од Секторот за поддршка на градоначалникот, организација на работата на советот и информатичката технологија.

¹³ Структуриран прашалник за Здруженија на граѓани, спроведен од 10.7.2016 до 15.11.2016 (табела 3).

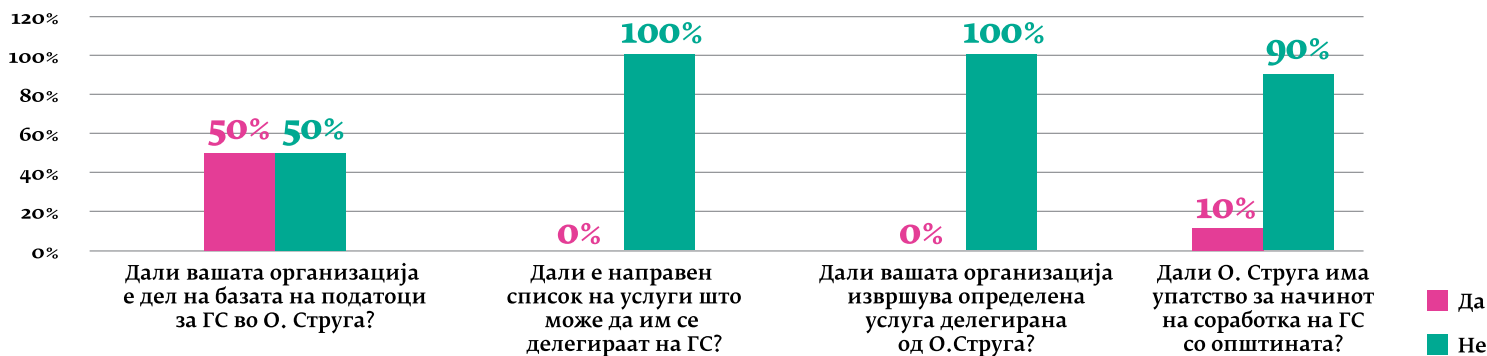
¹⁴ Интервју со вработените во Центарот на заедниците - Струга, спроведено на 18.7.2016.

По одобрувањето на прирачникот и процедурите, ќе се објави и јавен повик до заинтересираните здруженија на граѓани за стекнување статус „организација од јавен интерес“.

Во текот на 2017 година, од ЛЕР и Новото одделение за соработка со ГС, се очекува да ги имплементираат следниве активности на Акцискиот план:

- активности за поддршка на ГС за стекнување статус „организација од јавен интерес“;
- мапирање и анализа на областите и капацитетите на ГС за поддршка на локалната самоуправа во испорака на услуги;
- редовни средби и размена на искуства и знаења меѓу општинската администрација и ГС.

Табела 3¹⁵ Подобрување на испораката на локалните услуги со користење на капацитетите на ГС

¹⁵ Структуриран прашалник за здруженија на граѓани, спроведен од 10.7.2016 до 15.11.2016, (Табела 3).

II. ПЕРСПЕКТИВА: обезбедување услуги

II.1. Воспоставување ефикасен и одржлив интерен систем за успешна соработка со ГС

Во текот на 2015 год. почнува изготвувањето на предлог-измените во организациската структура и воведување одделение за соработка со ГС во Општина Струга. Овие предлог измени се усвоени од Советот на општината, и со нив, во рамките на Секторот за јавни дејности во Општина Струга, освен Одделението за образование и култура, Одделението за социјална, детска и здравствена заштита, функционира и Одделението за спорт и здруженија на граѓани.¹⁶

Одделението за спорт и здруженија на граѓани се состои од:

- раководител на одделение за спорт и здруженија на граѓани;
- соработник за унапредување на спортот;

- соработник за соработка со здруженија на граѓани и фондации;
- помлад соработник за спортско-рекреативни активности на лица со посебни проблеми;
- помлад соработник за соработка со млади.¹⁷

Според анкетниот прашалник, граѓанските здруженија во поставеното прашање: дали се редовно иформрани за процесите на планирање во општината? - одговориле: редовно 0%, некогаш 45% и никогаш 55%.¹⁸

Граѓанските здруженија не се задоволни од нивото на вклучување на нивното членство во тимовите на локалната самоуправа за изготвување на локалните плански документи. Дури 95% од анкетираниите здруженија на граѓани никогаш не се вклучени во овие тимови.¹⁹

¹⁶ Документ 1., земен од Секторот за поддршка на градоначалникот, организацијата на работата на советот и информатичката технологија.

¹⁷ Документ 2., земен од Секторот за поддршка на градоначалникот, организација на работата на советот и информатичката технологија.

¹⁸ Структуриран прашалник за здруженија на граѓани, спроведен од 10.7.2016 до 15.11.2016 (Табела 4).

¹⁹ Структуриран прашалник за здруженија на граѓани, спроведен од 10.7.2016 до 15.11.2016, (Табела 4).

Центарот на заедницата на Општина Струга игра важна улога во обезбедувањето на механизмите за вклучување коментари од ГС и сугестии во нацрт-плановите на општината. Како важен механизам е форумот на заедницата, на кој присуствуваат голем број граѓани. Во 2015 год. Центарот на заедницата на Општина Струга, во соработка со Општина Струга, организира буџетски форум на Општина Струга, чија прва сесија се одржуваше на 11 декември 2015 година, а втората на 17 декември.²⁰

На 17 октомври се одржа проектен форум, а на 16 ноември и на 21 декември 2016 год. Центарот на заедницата на Општина Струга, во соработка со Општина Струга, организираше граѓански проектен форум.²¹ Целите на форумот беа во насока на: зголемување на учеството на граѓаните во процесот на донесување на буџетот на општината и зголемување на транспарентноста на општината. Присутните граѓани имаа можност да ги проследат и да дискутираат за програмите и проектите планирани за Општина Струга за 2016 и 2017 година.

Табела 4²² Воспоставување ефикасен и одржлив интерен систем за успешна соработка со ГС

²⁰ <http://www.soros.org.mk/mk/Home/NewsAndActivity?newsID=5051&catID=1>.

²¹ <https://www.facebook.com/ccstrugamk/>.

²² Структуриран прашалник за здруженија на граѓани, спроведен од 10.7.2016 до 15.11.2016 (табела 4).

Буџетските форуми во Општина Струга, на кои се поканети претставници од граѓанските организации, како и млади, претставници на основни и средни училишта, месни и урбани заедници, општинска администрација, членови на Советот на Општина Струга и други - беа организирани од Центарот на заедницата на Општина Струга и Фондацијата за развој на локалната заедница – Штип, со финансиска и логистичка поддршка од Фондацијата Отворено општество - Македонија, во рамките на концептот Општина по мерка на граѓаните.²³

Во насока на подобрување на административните структури и засилување на административните капацитети, како и на зголемување на транспарентноста и одговорноста на администрацијата, Општина Струга има воспоставена практика за редовни координативни средби на раководители на сектори / одделенија со претставници од јавните претпријатија и редовни средби за размена на информации и искуства меѓу секторите / одделенијата во општината во зависност од обемот на работата и потребите.²⁴

Земајќи го предвид фактот дека Општина Струга е голема општина, постојат голем број проблеми што треба да се решат во соработка со другите соседни општини и централни институции, за што таа има воспоставено механизам за комуникација со сите овие засегнати страни/фактори во зависност од проблематиките.²⁵

II.2. Воведување функционален и транспарентен систем за пристап до информациите

Според областа на нивното дејствување, во Општина Струга во 2015 год. е креирана база на податоци за здруженија на граѓани. Ова активност е преземена за постигнување многу цели, како: засилена институционална рамка и практики за соработка; засилување на Одделението за спорт и здруженија на граѓани и придонес за континуирана и отворена дебата за потребите од развој на граѓанскиот сектор; придонес за подобрена размена на информации, консултации и активно партнерство; придонес за вмрежување на граѓанските организации на општинско ниво и придонес за засилување на партнерствата меѓу единиците на локалната самоуправа и граѓанските организации.

²³ <http://www.soros.org.mk/mk/Home/NewsAndActivity?newsID=5051&catID=1>.

²⁴ Интервју со секретарот на Општина Струга, 28.7.2016.

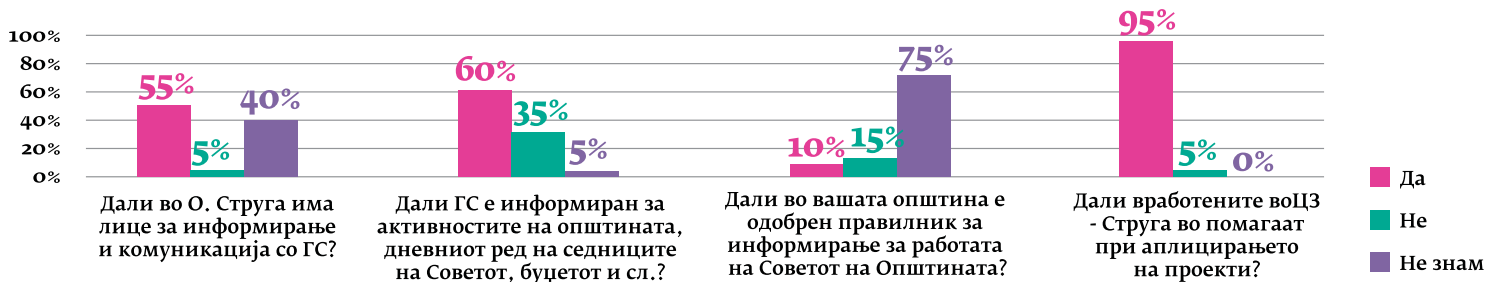
²⁵ Интервју со секретарот на Општина Струга, 28.7.2016.

Центарот на заедницата во Општина Струга има воспоставено практика за редовни заеднички средби за размена на искуства и информации со ГС. Во овој период се реализирани неколку средби, и тоа: две средби во 2015 год. и две средби во 2016 год.²⁶

Во Општина Струга, почнувајќи од 2016, е назначено лице за комуникација и информирање на ГС. Голем дел од активните организации се дел од изготвената листа (списокот на е-пошта), но според структурираниот прашалник, информациите што ги добиваат здруженијата на граѓани се многу мали.²⁷

Граѓанските организации со своите капацитети и ресурси даваат голем придонес за поквалитетни решенија за одредени потреби на граѓаните на Општина Струга. Во овој контекст, од особено значење е информирањето на ГС за: општинските активности, дневниот ред на седниците на советот, средбите со граѓани, буџетирањето, програмирањето и др. ГС за овие активности, од страната на општинската администрација, се информира само од веб-страницата на Општина Струга.²⁸

Табела 5²⁹ Воведување функционален и транспарентен систем за пристап до информациите

²⁶ Интервју со вработените во Центарот на заедниците - Струга, спроведено на 18.7.2016.

²⁷ Структуриран прашалник за здруженија на граѓани, спроведен од 10.7.2016 до 15.11.2016 (табела 5).

²⁸ Интервју со вработен во Одделение за информатичка технологија во О. Струга, реализирано 16.9.2016.

²⁹ Структуриран прашалник за здруженија на граѓани, спроведен од 10.7.2016 до 15.11.2016 (Табела 5).

Во Општина Струга постои правилник за начинот на информирање на јавноста за работата на општинскиот совет. Со овој правилник е регулиран начинот на информирање на граѓанскиот сектор преку медиумите, веб-страницата на Општина Струга, преку е-пошта и др.³⁰

Во моментот дневниот ред на седниците на Советот се споделува само преку веб-страницата на Општина Струга, а другите форми на комуницирање не се користат. Оваа констатација произлегува од структурираниот прашалник за ГС, каде што 100% од анкетираниите здруженија на граѓани одговориле дека единствениот начин на информирање за работата на Советот на Општина Струга е преку веб-страницата на Општина Струга.³¹

Дел од активностите на Акцискиот план беше и обезбедувањето простории за ГС од Општина Струга. Досега општината му обезбеди простории на: Американ корнер (American corner) - Струга; ГИЗ (GIZ) - Струга; Фестивал „Кенге Јехо“ - Струга; Музеј „Етнокултура Виа Кандавија“, Ливада - Струга.

На 30 октомври 2014 год., се отвори Центар на заедницата на Општина Струга, формиран во рамките на проектот „Општина по мерка на граѓаните“ од страна на Општина Струга и Фондацијата Отворено Општество - Македонија, со цел да придонесе за активно вклучување на граѓаните во изготвувањето и донесувањето на локалните политики и обезбедувањето квалитетни општински услуги.³² Во овој центар се ангажирани четири лица.

³⁰ Интервју со Секретарот на Општина Струга, 28.7.2016.

³¹ Структуриран прашалник за здруженија на граѓани, спроведен од 10.7.2016 до 15.11.2016.

³² <http://www.struga.gov.mk/index.php/mk/174>.

III. ПЕРСПЕКТИВА: развој на капацитетите

III.1. Заемно систематско и континуирано засилување на капацитетите на општинската администрација и ГС

Квалитетот на јавната администрација е клучен фактор за нивото на услуги обезбедени за граѓаните во нашето мултиетничко општество. Имајќи го предвид ова, во 2015 е изготвена анализа за потребите и моменталните капацитети на државните службеници и граѓанскиот сектор.³³

Одделението за управување со човечки ресурси во Општина Струга на крајот на 2015 год. изготви годишен план за обука на административни службеници за 2016 год. Овој годишен план ги дефинира сите обуки (посебно за секој вработен) што треба да ги поминуваат вработените во администрацијата на Општина Струга.³⁴ Некои од овие обуки опфаќаат:

- обука за управување и развој;
- обука за децентрализација (на англиски јазик);
- обука за административно работење;
- управување со човечки ресурси, предизвици, можности и алатки;
- обука за управување со промени;
- обука за решавање проблеми и донесување одлуки;
- обука за заштита на личните податоци;
- вовед во е-влада;
- обука за антикорупциските мерки и етиката во државната служба и др.³⁵

Генеричките обуки ги спроведува Министерството за информатичко општество и администрација, а специјализираните ги организира Општина Струга.³⁶

³³ Интервју со вработените во Центарот на Заедниците - Струга, спроведено на 18.7.2016.

³⁴ Годишен план за обука на административни службеници за 2016 година, Одделението за управување со човечки ресурси (док. бр. 04-1672/2), 25.12.2015.

³⁵ Годишен план за обука на административни службеници за 2016 година, Одделението за управување со човечки ресурси (док. бр. 04-1672/2), 25.12.2015.

³⁶ Интервју со секретарот на Општина Струга, 28.7.2016.

Како активност што требаше да се реализира во текот на 2015 година од Секретарот на Општина Струга и Одделението за ЛЕР, а не се реализира, беше и креирањето програми за обука за меѓуопштинска и меѓуинституционална соработка.

Што се однесува на изготвувањето проектни апликации, користење современи ИКТ, во претходната година општината има направено големи чекори напред.³⁷

Центарот на заедницата на Општина Струга во текот на 2016 год. изготвил извештај за потенцијалните институции и партнери што можат да соработуваат со ГС. Во тек е формирањето локална акциска еколошка мрежа (ЕКО-МРЕЖА), во која ќе се поврзат релевантни невладини организации и институции што се занимаваат со заштита на животната средина.³⁸

Градоначалникот на Општина Струга, Зијадин Села, во април 2016 потпиша меморандум за соработка со претставниците на фондацијата Еуген 2011 – Струга за спречување на иселенувањето на младите од Струга и за креирање нови работни места за оваа категорија.³⁹

Табела 6. Заемно систематско и континуирано засилување на капацитетите на општинската администрација на ГС

³⁷ Интервју со секретарот на Општина Струга, 28.7.2016.

³⁸ Интервју со вработените во Центарот на Заедниците - Струга, спроведено во 18.7.2016.

³⁹ <http://strugalajm.com/index.php/fondacioni-eugen-2011-memorandum-me-komunen-e-struges-per-rinine-kunder-migrimit/>

Како активност што треба да се имплементира од одделението за информатичка технологија до крајот на 2017 год. е воспоставување на Интра нет и ДМС (Intra net и DMS) (Document management system).

Општина Струга има воспоставено практика за редовни координативни средби на раководители на сектори и одделенија во зависност од обемот на работата и потребите за координирање при решавање на проблемите и секојдневните предмети.⁴⁰

Одделението за управување со човечки ресурси во Општина Струга во текот на 2015 год. изготвило детална

анализа за потребите од обука за организациски промени. Врз основа на оваа анализа е изготвен годишниот план за обуки на административни службеници за 2016 год. Овој план содржи детални обуки за 90 административни службеници, и е изготвен од Дрита Мехмедовски – советник во Одделение за управување со човечки ресурси во Општина Струга.⁴¹

За 2016-2017 год. е планирано спроведување обуки за организациски промени со заедничко учество на ГС и општинската администрација, но дури и во овој момент, кога ве известуваме, не е спроведена ниту една ваква обука.

IV. ПЕРСПЕКТИВА: управување со буџетот

IV.1. Зголемување на надворешните извори на средства за поддршка на проекти од ГС

Зголемување на надворешните извори на средства за поддршка на проекти од граѓанскиот сектор во Струга и Струшко е од суштинска важност. Земајќи го предвид

фактот дека капацитетите на невладините организации се слаби, тешко успеваат да обезбедат извори на финансирање. Исто така, ни општинската администрација не прави големи напори за стимулирање и користење на капацитетите на ГС за привлекување надворешни фондови.

⁴⁰ Интервју со Секретарот на Општина Струга, 28.7.2016.

⁴¹ Годишен план за обука на административни службеници за 2016 година, Одделението за управување со човечки ресурси (док. бр. 04-1672/2), 25.12.2015.

Во текот на 2015 год. во Акцискиот план како активности беа предвидени: запознавање на бизнис-секторот со законот за донации и спонзорства; изготвувањето правилник за ослободување од општински давачки за компании што ќе финансираат активности на граѓанскиот сектор. Овие активности, кои требаше да се реализираат од Правниот сектор, Статутарно правната комисија, Комисијата за соработка со НВО, Секторот за финансии и Центарот на заедницата - не се реализирани.⁴²

Во Општина Струга постои регистар на активни компании според секторот во кој работат. Овој регистар се ажурира секои шест месеци.

Според нашите истражувања во овие шест месеци, многу активности што беа инкорпорирани во Акцискиот план не се реализирани. Меѓу овие активности, кои беа предвидени да се реализираат во текот на 2015-2016 год., а не се реализирани, се:

- мапирање потенцијални области од интерес за бизнис-секторот;
- дефинирање области во кои општината би финансирала проекти и би поддржала ЈПП;
- организирање средби меѓу бизнис-секторот и општинската администрација;
- презентирање добри практики од реализирани проекти финансирани од странски донатори;
- креирање механизам за следење објави на повици од странски донатори; и
- потпишување меморандум за соработка со ГС и фондации, со цел креирање заеднички апликации до странски донатори во согласност со приоритетите на општината.

⁴² Интервју со секретарот на Општина Струга, 28.7.2016.

IV.2. Обезбедување конзистентност на општинскиот буџет наменет за граѓанскиот сектор

Од Секторот за финансии на Општина Струга во текот на 2015 год. е направена анализа на општинскиот буџет во делот на средствата наменети за финансирање активности на ГС.⁴³

Овие средства, кои се доделени од Комисијата за соработка со НВО во Советот на Општина Струга, иако се скромни износ, не се реализираат целосно поради тоа што општината функционира со финансиска рамка, која е многу мала и не овозможува слободно функционирање и реализирање на предвидените активности. Поради овие ограничувања од Централната власт, доделени се само 30% од предвидените средства.

IV.3. Зголемување на ефикасноста во трошењето на општинскиот буџет наменет за ГС

Секторот за финансиски дејности во Општина Струга во текот на 2015 год. има направено детална анализа на постојните принципи на распределба на средства од буџетот наменети за ГС, како и дефинирање приоритетни области за финансирање за 2016 год.⁴⁴ Овој извештај е презентираан во Советот на Општина Струга.

Исто така, во 2015 год. Комисијата за соработка со НВО, Одделението за поддршка на градоначалникот, со поддршка на Центарот на заедницата на Општина Струга, направија ревизија на постојниот правилник за распределба на средства и ги изготвија новиот правилник и новата методологија за распределба на средства за ГС.⁴⁵ Земајќи го предвид овој правилник, на 16 јануари 2016 год. се објави јавниот повик за доделување финансиски средства за спортските клубови, граѓанските организации од областа на културата и граѓанските организации

⁴³ Интервју со вработен во Секторот за финансиски дејности во Општина Струга, 15.10.2016.

⁴⁴ Интервју со вработен во Секторот за финансиски дејности во Општина Струга, 15.10.2016.

⁴⁵ Интервју со вработен во Секторот за финансиски дејности во Општина Струга, 15.10.2016.

и фондации.⁴⁶ Целта на овој повик беше засилување и унапредување на соработката на општината со граѓанските организации, спортските клубови и организациите од областа на културата преку воспоставување на партнерски релации за решавање на локалните проблеми.

Новиот правилник за доделување на финансиските средства беше усвоен од Комисијата за соработка со НВО и Советот на општината на крајот на 2015 год.⁴⁷

Табела 7 Зголемување на ефикасноста во трошењето на општинскиот буџет наменет за ГС

Центарот на заедницата на Општина Струга во 2015 год. за првпат ги креираше новите формулари за поднесување апликации од страна на граѓанските организации и новите формулари за наративно и финансиско известување од страна на грантистите.⁴⁸

Посебна комисија за мониторинг и евалуација на грантовите доделени од Советот на Општина Струга не е формирана, но Одделението за спорт и здруженија на граѓани со својата екипа ги мониторира грантистите и на крајот изготвува извештаи за спроведениот мониторинг кај ГО, добитници на општински средства.

⁴⁶ <http://www.struga.gov.mk/index.php/mk/21-lajmerime/251-thirrje-publike>

⁴⁷ Интервју со вработен во Секторот за финансиски дејности во Општина Струга, 15.10.2016.

⁴⁸ Интервју со вработените во Центарот на заедниците - Струга, спроведено на 18.7.2016.

6. ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

Заклучоци:

Фондацијата Отворено општество Македонија даваше голема поддршка во целиот процес на изготвување и спроведување на Стратегијата и Акцискиот план. Оваа поддршка се состоеше во: помош при креирање документи и планови, пренесување знаење, **засилување на човечките потенцијали и ресурси, поддршка од страна на експерти, обезбедување средства за мерките за образованието и др. Сите овие мерки и активности не беа доволно силни за да го променат односот на локалните структури и текот на спроведувањето на активностите.**

- Спроведувањето на Акцискиот план за соработка со граѓанскиот сектор го врши градоначалникот во соработка со локалната администрација преку годишни програми изготвени од страна на одговорните државни службеници и одобрени од страна на Советот на општината.
- Со оглед на фактот дека во Општина Струга до крајот на 2015 год. не постоеше посебно одделение за сора-

ботка со граѓанскиот сектор, спроведувањето на Акцискиот план на годишно ниво се одвиваше преку годишните програми изготвени за различни области на надлежности на Општина Струга или, пак, со изготвување посебна меѓусекторска програма. Од јануари 2016, со новата систематизација во Општина Струга, во рамките на Секторот за јавни дејности се формираа Одделение за спорт и здруженија на граѓани што сега ја имаат главната улога за имплементација на активностите на Акцискиот план.

- Мерките и активностите од Акцискиот План за соработка на Општина Струга со граѓанскиот сектор што беа спроведени во текот на 2015-2016 година беа финансирани во рамките на буџетските средства одобрени од Советот на Општината или проекти финансирани од други донатори.
- Навременото планирање и координацијата претставуваат основни претпоставки за успешно спроведување на мерките и активностите. Афирмирањето на улогата

на Одделението за спорт и здруженијата на граѓани и редовното ажурирање на веб-страницата на Општина Струга ќе придонесат за промовирање на одделението како интерактивен извор на информации, практична и корисна алатка во соработката со граѓанскиот сектор.

- Мерките во поединечните приоритети не се целосно реализирани, но, сепак, може да се констатира дека има значителен напредок во постигнување на целите утвдени во Акцискиот план.
- **Важно е да се има предвид временската рамка на реализација на активностите со цел Акцискиот план да не биде заложник на лесно и брзо остварливи мерки што, поради неажурност, неефикасност и неефективност на надлежниот орган, не се реализирале навремено и квалитетно.**
- **Меѓусекторските средби се особено важни за постигнување комплементарност и разновидност во обезбедувањето мерки и услуги за граѓанскиот**

сектор. Преку овие средби би се зголемило и чувството на сопственост врз процесите, документите и резултатите. Овие средби се особено важни за успешна распределба и реализација на обврските меѓу локалните структури и граѓанскиот сектор.

- **Заслужената важност на Акцискиот план може да се постигне само доколку мерките и активностите од него се пренесат, се усогласат и се инкорпорираат во програмите за работа, кои ги донесува Советот на Општина Струга. Сепак, за да се постигне ова, потребно е подобрување на функционирањето на Одделението за спорт и здруженија на граѓани во Општина Струга.**
- Имајќи предвид дека Акцискиот план за локалната стратегија на Општина Струга за соработка со граѓанскиот сектор за периодот 2015-2017 год. има уште една година за целосно имплементирање, Општина Струга и граѓанскиот сектор остануваат посветени да се реализираат што повеќе активности.

Препораки:

- Неопходно е да се одржуваат редовни средби меѓу граѓанскиот сектор и општинската администрација, како и вклучување и консултирање на граѓанскиот сектор во донесување општински одлуки. Од суштинска важност е вмрежување на невладините организации, како и организирање посебни кампањи за вклучување на младите во граѓанскиот сектор.
- Имајќи предвид дека некои невладини организации имаат капацитети за извршување некои локални услуги што се надлежност на локалната самоуправа, во иднина треба да се најдат модалитети за делегирање на овие услуги на овие граѓански здруженија.
- Потребно е одделението за спорт и здруженија на граѓани во Општина Струга, освен раководителот на одделението, да вработи и лице за соработка со граѓанскиот сектор, за воспоставување ефикасен и одржлив интерен систем, за успешна соработка со граѓанскиот сектор. Истовремено, потребно е да функционира системот за пристап до информации-те од јавен карактер.
- Неопходно за Општина Струга е воспоставување комуникација со другите општини и централните институции на Република Македонија.
- Сите сектори и одделенија во општина Струга треба систематски и континуирано да работат на засилување на капацитетите на општинската администрација и граѓанскиот сектор. Во овој контекст, неопходно е организирање работилници за изготвување проектни апликации, склучување договори и меморандуми за соработка со невладините организации и др.
- Одделението за управување со човечки ресурси во Општина Струга треба да изготви нов детален план за обуки на административни службеници, кој ќе ги опфаќа сите административни службеници што работат во општината (не само 90 вработени, кои се предвидени за обучување во 2016 година).
- Општина Струга треба да направи напори за стимулирање и користење на капацитетите на граѓанскиот сектор за привлекување надворешни фондови. Истовремено, потребна е и поголема ангажираност

на општинската администрација за помагање на невладините организации при аплицирањето.

- Досега не се организирани средби меѓу бизнис секторот и општинската администрација. Исто така, не се креирани механизми за следење објави на повици од странски донатори, што претставува голем хендикеп за развивање на граѓанскиот сектор.
- Буџетските средства на Општина Струга наменети за граѓанскиот сектор се многу мали. Загрижува фактот дека многу невладини организации немаат добиени средства од буџетот, иако нивните проекти поминале во Советот на општината.
- Како главна препорака е зголемување на ефикасноста и транспарентноста во трошењето на општинскиот буџет наменет за граѓанскиот сектор.

7. ИЗВОРИ

- Стратегија за соработка со граѓанскиот сектор на Општина Струга 2015-2020, достапна на: <http://foom.mk/mk/Home/Publication?newsID=4976&catID=10&pageIndex=2>
- Социјална карта на Општина Струга, 2016 достапна на: <http://www.soros.org.mk/mk/Home/Publication?newsID=6152&catID=10&pageIndex=1> , како и <http://www.struga.gov.mk/index.php/mk/>
- Акцискиот план за локалната стратегија на Општина Струга за соработка со граѓанскиот сектор во периодот 2015-2017 година
- База на податоци (Документ) земена од Секторот за поддршка на градоначалникот, организација на работата на советот и информатичка технологија.
- Годишен план за обука на административни службеници за 2016 година, Одделението за управување со човечки ресурси (док. бр. 04-1672/2), 25.12.2015.
- Документ 1. , земена од Секторот за поддршка на градоначалникот, организација на работата на советот и информатичка технологија.
- Документ 2. , земен од Секторот за поддршка на градоначалникот, организација на работата на советот и информатичка технологија.
- Интервју со вработените во Центарот на Заедниците - Струга, спроведено на 18.7.2016.
- Интервју со Секретарот на Општина Струга, 28.7.2016.
- Интервју со вработен во Одделението за информатичка технологија во О. Струга, 16.9.2016.
- Интервју со вработен во Секторот за финансиски дејности во Општина Струга, 15.10.2016.
- Структуриран прашалник за здруженија на граѓани, спроведен од 10.7.2016 до 15.11.2016 (одговарале 20 од 51 здруженија на граѓани од Општина Струга).
- Центар на заедницата – Струга, Извештај од консултативните средби со граѓанските здруженија од Општина Струга за нивната соработка, комуникација и информативност од страна на локалната самоуправа.

- <http://www.soros.org.mk/mk/Home/>.
- <https://www.facebook.com/ccstrugamk/>.
- <http://www.struga.gov.mk/index.php/mk/174>.
- <http://strugalajm.com/index.php/fondacioni-eugen-2011>

